

Asia C-186/19**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

26.2.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

22.2.2019

Valittajat:

Supreme Site Services GmbH

Supreme Fuels GmbH & Co KG

Supreme Fuels Trading Fze

Vastapuoli:

Supreme Headquarters Allied Powers Europe

Pääasian kohde

Pääasia koskee kassaatiovalitusta. Vastapuolena kassaatiomenettelyssä on kansainvälinen järjestö, nimittäin Supreme Headquarters Allied Powers Europe (jäljempänä SHAPEn). Pääasian kohteena on SHAPEn esittämä vakuustakavarikon kumoamista koskeva vaatimus. Tämä vaatimus liittyy siihen, että alankomaalainen välitoimia määräävä tuomari on turvaamistoimena määrännyt SHAPEn belgialaisella pankkitilillä olevat varat vakuustakavarikkoon. Ennakkoratkaisupyynnön esittävä tuomioistuin tutkii viran puolesta, onko sillä toimivalta tässä asiassa.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

SEUT 267 artiklan perusteella esitetty pyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja

kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (jäljempänä Bryssel Ia -asetus) 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käsitteen ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat” tulkintaa ja saman asetuksen 24 artiklan johdantolauseen ja 5 alakohdan soveltamisalaa ”tuomioiden täytäntöönpanon” osalta. Nämä käsitteet ovat esillä tapauksessa, jossa kansainvälinen organisaatio, käsiteltävässä asiassa SHAPE, on vaatinut turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista ja perustellut vaatimustaan vetoamalla täytäntöönpanoa koskevaan immuniteettiin.

Ennakkoratkaisukysymykset

1(a). Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) tulkittava siten, että käsiteltävän kaltaista asiaa, jossa kansainvälinen organisaatio vaatii i) kumoamaan vastapuolen saamisen turvaamiseksi toisessa jäsenvaltiossa määrätyn vakuustakavarikon ja ii) kieltämään vastapuolta hakemasta saamisensa turvaamiseksi uudelleen vakuustakavarikkoon tosiseikoiltaan samoilla perusteilla ja jossa näiden vaatimusten perusteena on vedottu täytäntöönpanoa koskevaan immuniteettiin, on pidettävä kokonaan tai osittain Bryssel Ia -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna siviili- tai kauppaoikeudellisena asiana?

1(b). Onko ensimmäisen kysymyksen a alakysymykseen annettavan vastauksen kannalta merkitystä, ja jos on, niin mikä merkitys, sillä seikalla, että jäsenvaltion tuomioistuin on myöntänyt vakuustakavarikkoluvan sellaisen saamisen turvaamiseksi, joka vastapuolella on väitetysti kansainväliseltä organisaatiolta, ja kyseisessä jäsenvaltiossa on vireillä tähän saamiseen liittyvän pääasian oikeudenkäynti, joka koskee sopimusriitaa kansainväliseen organisaatioon sidoksissa olevan kansainvälisen organisaation rauhanoperaatiota varten toimittamien polttoaineiden maksusta?

2(a). Jos ensimmäisen kysymyksen a alakysymykseen on vastattava myöntävästi, onko Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolauseetta ja 5 alakohtaa tulkittava siten, että tapauksessa, jossa jäsenvaltion tuomioistuin on myöntänyt luvan panna omaisuutta vakuustakavarikkoon saamisen turvaamiseksi ja tämä vakuustakavarikko on tämän jälkeen määrätty toisessa jäsenvaltiossa, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa omaisuus on määrätty pantavaksi vakuustakavarikkoon saamisen turvaamiseksi, on yksinomainen toimivalta käsitellä kyseisen vakuustakavarikon kumoamista koskeva vaatimus?

2(b). Onko toisen ennakkoratkaisukysymykseen a alakysymykseen annettavan vastauksen kannalta merkitystä, ja jos on, niin mikä merkitys, sillä olosuhteella, että kansainvälinen organisaatio on vedonnut turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista koskevan vaatimuksensa perusteena täytäntöönpanoa koskevaan immuniteettiin?

3. Jos vastaamisessa kysymykseen siitä, onko kyseessä Bryssel Ia -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu siviili- tai kauppaoikeudellinen asia, tai kysymykseen siitä, onko kyseessä kanne, joka kuuluu Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolauseen ja 5 alakohdan soveltamisalaan, on merkitystä sillä seikalla, että kansainvälinen organisaatio on vedonnut vaatimustensa perusteeksi täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin, missä laajuudessa asiaa käsittelevä tuomioistuin on velvollinen arvioimaan, onko vetoaminen täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin hyväksyttävä, ja sovelletaanko siinä yhteydessä sääntöä, jonka mukaan tuomioistuimen on arvioitava kaikkia käytettävissään olevia seikkoja, mukaan luettuna tarvittaessa vastaajan kiistävät lausumat, tai muuta sääntöä?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012 (uudelleenlaadittu), 1 artiklan 1 kohta ja 24 artiklan johdantolause ja 5 alakohta.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 SHAPE on kansainvälinen organisaatio, joka on perustettu kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta 28.8.1952 Pohjois-Atlantin sopimuksen nojalla tehdyllä pöytäkirjalla (Protocol on the status of international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty). Brunssumiin (Alankomaat) on perustettu alueellinen sotilasesikunta, joka on SHAPEn alainen, nimittäin Allied Joint Force Command Brunssum (jäljempänä JFCB).
- 2 Kassaatiomenettelyn [valittajia] kutsutaan jäljempänä yhdessä Supreme-yritykseksi. Supreme on muun muassa toimittanut polttoaineita SHAPElle. Eräänlaisen huoltohallintosopimuksen, johon viitataan ”escrow agreement” -sopimuksena, perusteella oli perustettu erityinen kolmannen hallinnoima escrow-tili (huoltohallintotili) maksujen Supremelle suorittamista varten. Supremen on tilintarkastusten jälkeen täytynyt palauttaa tälle tilille muun muassa 122 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Yritysryhmää, johon Supreme kuuluu, epäillään laajamittaisesta petoksesta, joka koskee polttoaineiden toimittamista ja kustannusten laskentaa NATOn ISAF-operaation yhteydessä Afganistanissa.
- 3 Supreme on nostanut rechtbank Limburgissa (Limburgin alioikeus, Alankomaat) kanteen SHAPEa ja JFCB:tä vastaan. Supreme vaati, että alioikeus vahvistaa, että sillä on oikeus erilaisten summien maksuun ja että SHAPEn ja JFCB:n on huolehdittava siitä, että nämä maksut suoritetaan escrow-tililtä. SHAPE ja JFCB ovat vastauksessa vaatineet, että tuomioistuimen on todettava, ettei se ole toimivaltainen. Ne vetosivat tässä yhteydessä lainkäytölliseen koskemattomuuteen. Rechtbank päätti kuitenkin 8.2.2017 antamallaan päätöksellä, että se oli toimivaltainen, minkä jälkeen SHAPE teki valituksen.

- 4 Tällä välin rechtbank Limburgin välitoimia määrävä tuomari oli myöntänyt Supremelle luvan panna osa BNP Paribas -pankissa Brysselissä (Belgia) olevalla escrow-tilillä olevista varoista vakuustakavarikkoon. Seuraavaksi SHAPE vaati uudessa menettelyssä, jossa ennakkoratkaisukysymykset nyt esitetään, muun muassa kumoamaan tämän turvaamistoimen määrätyn vakuustakavarikon ja kieltämään Supremea panemasta escrow-tilillä olevia varoja uudelleen vakuustakavarikkoon. Välitoimia määrävä tuomari hyväksyi vaatimuksen ja Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschin ylioikeus, Alankomaat) vahvisti kyseisen päätöksen myöhemmin. Supreme teki kassaatiovalituksen. Supreme ei ole sen yhteydessä moittinut Gerechtshofin päätöstä siitä, että alankomaalaisella tuomioistuimella on toimivalta. Ennakkoratkaisupyyntö esittävä tuomioistuin katsoo, että se on Bryssel Ia -asetuksen 27 artiklan perusteella kuitenkin velvollinen tutkimaan viran puolesta, onko toisen jäsenvaltion tuomioistuimella saman asetuksen 24 artiklan nojalla yksinomainen toimivalta käsiteltävässä tapauksessa.
- 5 Tällä välin belgialainen tuomioistuin on pannut täytäntöön välitoimia määrävän tuomarin päätöksen ja Gerechtshofin siitä antaman tuomion. Supremella on tästä huolimatta yhä intressi kassaatiovalituksen suhteen. Välitoimia määrävä tuomari ei ole nimittäin vain kumonnut turvaamistoimen määrättyä vakuustakavarikkoa vaan myös kieltänyt Supremea panemasta escrow-tilillä olevia varoja uudelleen vakuustakavarikkoon. Gerechtshof on vahvistanut välitoimia määrävän tuomarin päätöksen molempien kohtien osalta ja tuominnut Supremen korvaamaan valitusmenettelyn kulut. Supremella on joka tapauksessa intressi kassaatiovalituksen suhteen siltä osin kuin se koskee kieltoa asettaa uutta vakuustakavarikkoa ja sen velvoittamista korvaamaan valitusmenettelyn kulut.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 6 SHAPE on perustellut vaatimuksiaan vetoamalla muun muassa täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin. Ennakkoratkaisupyyntö esittävän tuomioistuimen mukaan SHAPEn väittämä immuniteetti voi olla olennainen seikka viran puolesta tehtävässä tuomioistuimen toimivaltaa koskevassa tutkinnassa.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntö perusteista

- 7 Ennakkoratkaisupyyntö esittävä tuomioistuin toteaa, että sen on tutkittava Bryssel Ia -asetuksen 27 artiklan perusteella, onko se toimivaltainen, eikä se ole siinä yhteydessä sidottu kassaatiovalituksen valitusperusteisiin (tuomio 15.11.1983, Duijnste v. Goderbauer, 288/82, EU:C:1983:326, 15 kohta).
- 8 Tätä varten sen on selvitettävä, koskeeko Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolause ja 5 alakohta, jonka mukaan toimivalta asiassa, joka koskee tuomioiden täytäntöönpanoa, on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa tuomio on pantu tai on määrä panna täytäntöön, myös SHAPEN esittämää vaatimusta turvaamistoimen määrätyn vakuustakavarikon kumoamisesta. Jos tähän

kysymykseen on vastattava myöntävästi, belgialaisilla tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta käsitellä SHAPEn vaatimus vakuustakavarikon kumoamisesta, koska Supremen turvaamistoimena saaman vakuustakavarikkopäätöksen kohteena ovat Brysselissä sijaitsevassa BNP Paribas -pankin tilillä olevat varat. Tätä kysymystä edeltää kysymys siitä, kuuluuko vaatimus turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamisesta Bryssel Ia -asetuksen aineelliseen soveltamisalaan. SHAPE on vedonnut vaatimustensa perusteena siihen, että sillä on oikeus täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin, joten esiin tulee kysymys siitä, onko, ja jos on, niin missä laajuudessa, tässä menettelyssä kyse Bryssel Ia -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta siviili- tai kauppaoikeudellisesta asiasta. Molempiin kysymyksiin annettaviin vastauksiin liittyy epävarmuutta, joten Hoge Raadin on esitettävä edellä muotoillut ennakkoratkaisukysymykset.

- 9 Unionin tuomioistuin on antanut useita tuomioita, jotka ovat merkityksellisiä sen kysymyksen kannalta, onko käsiteltävässä asiassa kyse siviili- tai kauppaoikeudellisesta asiasta. Kyseinen käsite on unionin oikeuden itsenäinen käsite, jota on tulkittava Bryssel Ia -asetuksen tavoitteen ja järjestelmän sekä jäsenvaltioiden kansallisista oikeusjärjestyksistä johtuvien yleisten periaatteiden mukaisesti. Se, onko asia siviili- tai kauppaoikeudellinen asia, on määritettävä oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laadun tai oikeusriidan kohteen perusteella. Viranomaisen ja yksityisoikeudellisen henkilön väliset riita-asiat voivat myös olla siviili- tai kauppaoikeudellisia asioita. Poikkeuksena ovat asiat, joissa viranomainen käyttää julkista valtaansa. Sen selvittämiseksi, onko näin, on tutkittava nostetun kanteen peruste ja sen nostamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt (ks. muun muassa tuomio 12.9.2013, Sunico, C-49/12, EU:C:2013:545, 33–35 kohta; tuomio 23.10.2014, flyLal, C-302/13, EU:C:2014:2319, 26 ja 30 kohta ja tuomio 9.3.2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, 33 ja 34 kohta).
- 10 Käsiteltävässä asiassa SHAPE on vedonnut vaatimuksensa perusteena täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin. Tästä syystä esiin tulee kysymys siitä, onko vetoamisella täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin merkitystä sen määrittämisessä, missä laajuudessa SHAPEn vaatimukset kuuluvat Bryssel Ia -asetuksen aineelliseen soveltamisalaan. Voidaan myös ajatella, että sen takia, että SHAPE on vedonnut immunitettiin, sen on katsottava käyttävän julkista valtaa 9 kohdan mukaisessa merkityksessä. Tästä esitetään ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymys.
- 11 Jos vastaamisessa kysymykseen siitä, onko kyseessä siviili- tai kauppaoikeudellinen asia, on merkitystä sillä, onko SHAPE vedonnut vaatimustensa perusteena täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin, tulee esiin kysymys siitä, missä laajuudessa asiaa käsittelevä tuomioistuin on velvollinen arvioimaan, voidaanko täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin vetoaminen hyväksyä. Esiin tulee myös kysymys siitä, onko tässä yhteydessä sovellettava sääntöä, jonka mukaan tuomioistuimen on arvioitava kaikkia käytettävissään olevia seikkoja, mukaan luettuna Supremen kiistävät lausumat (tuomio 16.6.2016,

Universal Music v. Schilling, C-12/15, EU:C:2016:449, 46 kohta), tai muuta sääntöä. Kolmas ennakkoratkaisukysymys koskee tätä asiaa. Epäselvyyttä liittyy myös siihen, onko ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymykseen annettavan vastauksen kannalta merkitystä, ja jos on, niin mikä merkitys, sillä seikalla, että vakuustakavarikkolupa on myönnetty sellaisen saamisen turvaamiseksi, joka Supremella väitetysti on SHAPElta ja joka koskee NATOn ISAF-operaatiota varten Afganistanissa toimitettujen polttoaineiden maksua, ja että tähän saamiseen liittyvän pääasiasian oikeudenkäynti on vireillä. Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen b alakysymys koskee tätä asiaa.

- 12 Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolauseessa ja 5 alakohdassa säädetään, että yksinomainen toimivalta on asiassa, joka koskee tuomioiden täytäntöönpanoa, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa tuomio on pantu tai on määrä panna täytäntöön. Esiin tulee kysymys siitä, onko vakuustakavarikon, johon on tuomioistuimen turvaamistoimena myöntämä lupa, kumoamista pidettävä tällaisena tuomion täytäntöönpanona ja kuuluuko turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista koskeva vaatimus siten tämän yksinomaista toimivaltaa koskevan säännöksen piiriin.
- 13 Kieltävä vastaus on yhteensopiva sen suppean tulkinnan kanssa, joka unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on annettava Bryssel Ia -asetuksen (nykyisen) 24 artiklan yksinomaista toimivaltaa koskeville säännöksille (ks. esim. tuomio 26.3.1992, Reichert II, C-261/90, EU:C:1992:149, 25 kohta).
- 14 Tosin voidaan myös ajatella, että turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista koskeva vaatimus kuuluu Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolauseeseen ja 5 alakohdan soveltamisalaan. Se olisi yhdenmukaista sen unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan menettelyjen, jotka liittyvät läheisesti täytäntöönpanomenettelyyn, on kuuluttava Bryssel Ia -asetuksen 25 artiklan johdantolauseeseen ja 5 alakohdan soveltamisalaan (ks. tuomio 4.7.1985, AS-Autoteile v. Malhé, 220/84, EU:C:1985:302, 12 kohta). Toisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymys koskee tätä asiaa.
- 15 Toisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymykseen vastaamisen kannalta voi olla merkitystä sillä, että SHAPE on perustellut turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista koskevaa vaatimustaan vetoamalla täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin. Lähtökohtana voidaan nimittäin pitää sitä, että sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kansainvälistä organisaatiota koskeva vakuustakavarikko määrätään turvaamistoimena, kykenevät parhaiten arvioimaan, onko vakuustakavarikko yhteensopimaton kansainvälisen organisaation kyseistä jäsenvaltiota sitovan sopimuksen tai (myös kyseiseen jäsenvaltioon sovellettavien) kansainvälisen oikeuden kirjoittamattomien sääntöjen perusteella nauttiman täytäntöönpanoa koskevan immunitetin kanssa. Toisen ennakkoratkaisukysymyksen b alakysymys koskee tätä asiaa. Jos tähän kysymykseen annettavan vastauksen kannalta on merkitystä sillä, että SHAPEn turvaamistoimena määrätyn vakuustakavarikon kumoamista koskevan vaatimuksen perusteena on täytäntöönpanoa koskeva immunitetti, myös tässä

kohdassa on merkitystä mainitulla kysymyksellä siitä, missä laajuudessa asiaa käsittelevä tuomioistuin on velvollinen arvioimaan, onko vetoaminen täytäntöönpanoa koskevaan immunitettiin hyväksyttävä, ja sovelletaanko siinä yhteydessä edellä 11 kohdassa mainittua sääntöä. Kolmas ennakkoratkaisukysymys koskee myös tätä seikkaa ja on siten merkityksellinen käsitteen ”siviili- tai kauppaoikeudellinen asia” tulkintaa koskevan ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymyksen kannalta, kuten myös tuomioiden täytäntöönpanoa koskeviin asioihin liittyvän Bryssel Ia -asetuksen 24 artiklan johdantolauseen ja 5 alakohdan soveltamisalaa koskevan toisen ennakkoratkaisukysymyksen a alakysymyksen kannalta.

TYÖASIAKIRJA